

Uvodnik

Spoštovane in spoštovani, novo uredništvo, ki je v letu 2010 prevzelo vajeti *Arheo* v svoje roke, vas najprej najlepše pozdravlja. Dodobra spremenjena zasedba prevzema *Glasilo Slovenskega arheološkega društva* po nekaj letih kontinuiranega izhajanja, v katerih je bila revija deležna tudi nekolikšne osvežitve, predvsem kar zadeva njen statusu pri ARRS in bolj mednarodno usmeritev, nikakor pa ne tudi v vsebinskem smislu. Stopamo torej v udobno uhojene čevlje, na pot pa se moramo v njih odpraviti sami.

Pred vami je 27. številka revije *Arheo*, s katero se je uredništvo trudilo držati stik tako s tradicijo, ki ga je zavezano ohranjati vsako uredništvo *Arheo*, kot z aktualnim dogajanjem v različnih vejah naše stroke. Menimo, da smo uspešno krmarili med Scilo in Karibdo. Ali je temu res tako, pa seveda presojate izključno vi.

S prvim prispevkom, katerega avtorja sta *Božidar Slapšak* in *Darja Grosman*, smo uspeli za našo revijo pridobiti izdelek, ki je v prvi vrsti metodološke narave, njegov pomen pa še podčrtuje vpeljevanje nove arheološke terminologije. Ponuja sistematizacijo v polju neinvazivne arheologije, ki predvideva izkopavanje kot možno, a pogosto nepotrebno obliko preverjanja. Argumentira potrebo po programih integriranih neinvazivnih raziskav, ki vključujejo različna področja od daljinskega zaznavanja iz zraka, površinskih pregledov, strukturnih in morfoloških pregledov in geofizikalnih prospekcij, ob tem pa posebej potrebo po temeljnih raziskavah, ki bodo sistematično razvijale in vključevale takšna orodja v okviru problemsko usmerjenih projektov. Nenazadnje prispevek utemeljuje pojem terensko preverjanje kot prevod za v angleški literaturi že uveljavljeni termin ground-truthing.

Članek z naslovom *Prepoznavanje in interpretacija plitvih mikroreliefnih oblik v apnenčevi podlagi s pomočjo georadarske metode na primeru El Caba v Dominikanski republiki*, avtorjev *Davida Medice*, *Branka Mušiča* in *Alice Samson*, morda na prvi pogled zveni precej eksotično, če pa pomislimo bolje, je njegov domet izredno velik. Ponuja nekaj pomembnih in v marsičem pionirskih izsledkov analize rezultatov georadarske raziskave visoke ločljivosti pri identifikacijah plitvih, mikroreliefnih oblik v apnenčevi podlagi za potrebe arheološke prospekcije. Gre torej za analize, ki imajo velik potencial tudi v slovenskih in drugih kraških okoljih.

S sledečima člankoma, posvečenima temam iz preteklega stoletja, smo kot ZVKD-1 tudi v *Arheu* zakorakali v čas, ko smo končno uzakonili to, kar je bilo ves čas evidentno, da dediščina v časovnem smislu nima ne začetka in ne konca, in da je arheologija s svojimi metodami lahko enakovredna partnerica sorodnim disciplinam pri odkrivanju preteklosti iz kateregakoli obdobja človeške (pra)zgodovine.

Članek izpod peresa *Nicholas J. Saundersa* utemeljuje koncept in pristope arheologije modernih konfliktov, ki jo oblikuje antropološka teorija in ki v sebi združuje različne intelektualne povezave s pokrajino, materialno kulturo, identiteto in dediščino. Ta pri nas doslej še ni bila podrobneje predstavljena, kljub temu pa že prispevek *Andreja Gasparija*, *Jureta Miljevića* in *Branka Mušiča* o razbitinah lovskega letala Supermarine Spitfire F.IX MJ116 iz 73. skupine RAF ob Ižanski cesti v Ljubljani in v njegovem širšem kontekstu, kaže, da je naša stroka precej oddaljena od konceptov klasične arheologije bojišč.

S podobno tematiko, bojišči namreč, le da iz rimske dobe, se v svojem preglednem članku srečuje *Boštjan Laharnar*. Tovrstne raziskave, za katere vidi avtor v Sloveniji velik potencial, z uvajanjem novih tehnologij doživljajo (ponoven) razcvet. Po drugi strani pa je metodologija teh raziskav lahko v nekaterih primerih tudi sporna. Tudi zato se avtor obrača na našo stroko, ki se bo morala jasno opredeliti tudi do uporabe detektorja kovin. Sam dodajam le, da papir prenese marsikaj in da bomo morali ob morebitnih zapisanih »pravilih igre«, te brezpogojno tudi nadzorovati in njihovo neupoštevanje ter izigravanje kaznovati. Če takšnih pogojev ne moremo doseči, ne potrebujemo niti črk na papirju.

Opisujejo jo Cezar, Strabon in Plinij Starejši, njeno prostorsko umestitev pa posredno nakaže Apijanov opis bitke med Germani in konzulom Papirijem Karbonom leta 113 pr. Kr. Zabeležena je tudi na Tabuli Peutingeriani, pomotoma celo dvakrat, njej pa je bil nazadnje posvečena tudi »Prva graška diskusija« z naslovom »Problem lokacije Noreje in bitke pri Noreji«. Vse te in druge vire nam predstavlja *Marjeta Šašel Kos*, ko pretresa kopico različnih podatkov o Noreji, za katero pa najverjetneje drži, da je bila mesto pri Tavriskih, ki so pozneje prišli pod oblast Noriškega kraljestva in se imenovali Noriki.

Vedno znova aktualna arheološka tema, bodisi v povsem obrtem smislu bodisi v svoji verski oz. ritualni manifestaciji in kot kaže članek tudi v smislu uporabljene terminologije, je predenje. *Andrej Preložnik* je na pobudo enega izmed člankov lanskega *Arhea* načel, raziskoval in pripravil izredno poglobljeno študijo o predilnih izrazih v slovenski arheologiji. Iz analize različnih virov postane razvidno, da sta se v 19. stoletju za ročno predilno vreteno in njegov vztrajnik uporabljali poimenovanji vreteno in vretence, kasneje pa je bilo v uporabi še kar nekaj drugih izrazov. Katerih, si preberite sami.

Konservatorski načrt, ki predstavlja relativno nov dokument v službi varovanja kulturne dediščine, je osrednja tema strokovnega pregleda, ki ga je za letošnjo revijo pripravil *Samo Hvalec*. Prispevek razkriva, kaj je konservatorski načrt in kaj pomeni v okviru varovanja kulturne dediščine, kje so njegove korenine in kako se je oblikoval ter kako se uporablja v slovenski spomeniškovarstveni stroki.

Ankete so nedvomno zanimiv način za pridobivanje mnenj različnih ciljnih populacij, ki ob posameznih odgovorih, predvsem pa v njihovih povezavah razkrijejo marsikaj. *Vesna Pintarič* je po vzoru raziskave *Discovering the Archaeologists of Europe (DISCO)* med študenti arheologije izvedla spletno anketo o študentskem delu na področju arheologije, njeni izsledki pa so pri nekaterih vprašanjih pričakovani, pri drugih morda manj, celokupno pa brez dvoma razložijo v povprečju 8,4 leta dolgo študijsko dobo, ki jo na Oddelku za arheologijo FF UL v zadnjem obdobju povprečno preživijo naši študentje.

Ko dediščina postane argument... je aktualen polemičen prispevek, v katerem njegova avtorica *Ana Plestenjak* osvetljuje nekatere vidike zapletene in večplastne teme, uporabljanja in izrabljanja arheologije v različne, tudi nearheološke, namene. Kot je zapisala, je arheološka dediščina od nekdanj družbeno zelo aktualna. Lahko povzroča konflikte, lahko pa je v konfliktih uporabljena kot argument za podkrepitev različnih aktualnih stališč. Vsekakor tema, ki je bila, je in bo za širšo stroko še velik izziv. Diskusija je z njim seveda odprta!

Januš Jerončič nam v svojem prispevku približa predvsem tehnične možnosti, ki jih ponuja podajanje informacij v obliki spletnega portala, ter svoje izkušnje s postavljanjem in upravljanjem poskusne verzije slovenskega Arheoportala.

Nominacijo Komisije za zaščito nacionalnih spomenikov Bosne in Hercegovine za European Heritage prize, ki jo podeljuje Evropska zveza arheologov (EAA), objavljamo z namenom, da slovenski stroki predstavimo delovanje te službe v BiH, ki po besedah *Predraga Novakovića* izjemno uspešno deluje v skrajno zahtevnih okoliščinah, in ji ob tem izrekamo tudi priznanje.

Kot Glasilo Slovenskega arheološkega društva pa objavljamo tudi poročilo o delu društva v letu 2010 in imena nagrajencev društva v letu 2010 ter obrazložitve za podelitve nagrad, ki jih je podala komisija.

V uredniškem odboru upamo, da vam s pričujočo številko *Arhea* ponujamo pravo mero zanimivega branja, saj ni nobena tema tako brezpredmetna, da iz nje ne bi mogel vsak izmed nas pridobiti dodatnega znanja ali vsaj preve(t)riti svojih stališč; nazadnje, *kako naj bo človek svoboden, če ga omejuje že lastno neznanje*.

Matija Črešnar